

Beleidsplan hoogbegaafden op de Duinoordschool

1. Inleiding

In dit protocol wordt beschreven hoe de Duinoordschool omgaat met kinderen die hoogbegaafd zijn. Dit protocol maakt onderdeel uit van het zorgplan van de Duinoordschool. De tekst geeft weer hoe de Duinoordschool signaleert en wat de school kan bieden voor de hoogbegaafde kinderen. Er wordt geprobeerd aan ieders onderwijsbehoefte te voldoen, zodat leerlingen hun talenten optimaal kunnen ontwikkelen.

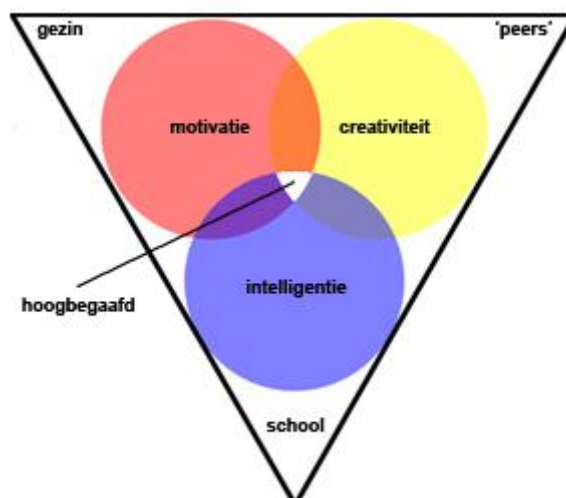
De coördinator hoogbegaafdheid (hoogbegaafdheidsspecialist) is aanspreekpunt voor het team op dit gebied. De hoogbegaafdheidsspecialist zorgt o.a voor het coachen en begeleiden van het team op het gebied van materialen en nieuwe ontwikkeling, coaching/begeleiden van leerkrachten van een hoogbegaafde leerling en de begeleiding van de verrijkingsgroepen.

2. Doelgroep

Dit beleid is bedoeld voor hoogbegaafde leerlingen. We spreken van hoogbegaafde leerlingen als de leerling op school uitzonderlijke prestaties levert of in staat moet worden geacht om uitzonderlijke prestaties te leveren.

Hoogbegaafdheid is een combinatie van een uitzonderlijke intelligentie, creativiteit en doorzettingsvermogen. Als maat voor hoogbegaafdheid wordt vaak het IQ genomen. Het gemiddelde intelligentiequotiënt (IQ) ligt tussen de 90 en 110. Een IQ tussen de 111 en 120 is een bovengemiddelde score, een score tussen de 121 en 130 is een score op begaafd niveau en een IQ boven de 130 is een score op hoogbegaafdheidsniveau. Een hoogbegaafd kind is nieuwsgierig, sensitief en emotioneel. Hij of zij is een snelle en slimme denker, die complexe zaken aankan. Verder is hij of zij autonoom en gedreven van aard. Dit kind heeft plezier in creëren. Echter een hoog intelligent kind is niet vanzelfsprekend hoogbegaafd, een hoogbegaafd kind is wel altijd hoog intelligent.

Hoogbegaafde leerlingen hebben andere leerbehoefte dan de gemiddelde leerling. Ze kunnen sneller door de stof heen omdat ze al veel kennen en kunnen en omdat ze nieuwe stof vlot opnemen en begrijpen. Ze kunnen moeilijkere stof en complexe taken aan. Bovendien hebben ze andere leer- en denkstijlen: top-down, onderzoekend of via denken in beelden.

Vanwege de sprongsgewijze ontwikkeling bij kleuters wordt bij hen gesproken van een ontwikkelingsvoorsprong. Rond groep 3 zal blijken of deze voorsprong blijvend is en gaat wijzen op hoogbegaafdheid.

3. Visie

Wij vinden het belangrijk dat ieder kind zich leert in te zetten om tot resultaten te komen. Sommige kinderen hebben daarbij een steuntje nodig en krijgen dat van de remedial teacher. Andere kinderen hebben juist extra uitdaging nodig en moeten daarin begeleid worden.

Voor ieder kind kan het resultaat verschillend zijn, maar het proces er naar toe is belangrijk. Kinderen moeten leren zich ergens voor in te spannen, om te gaan met tegenslag en het resultaat kunnen 'vieren'. Zij moeten dus op een andere manier uitgedaagd worden, zodat zij ook op problemen kunnen stuiten die door hen opgelost moeten worden. Wij willen onderpresteerders zo vroeg mogelijk op het spoor komen en alle hoogbegaafde kinderen uitdagen hun talenten zo optimaal mogelijk in te zetten en te ontwikkelen.

Ontwikkelingsgelijken:

Hoogbegaafde leerlingen zijn vaak een uitzondering in de klas, anders dan anderen. Ze worden vaak niet begrepen of begrijpen de ander niet. Het is voor alle kinderen belangrijk om zich te kunnen spiegelen aan gelijken. Kinderen kunnen zich sociaal en intellectueel het beste ontwikkelen met ontwikkelingsgelijken. In een verrijkingsklas vinden hoogbegaafde kinderen elkaar. Ze begrijpen elkaar, kunnen op hun eigen niveau samen leren en werken en voelen zich even niet meer de vreemde eend in de bijt.

Tevens is het van belang dat deze kinderen eenmaal per week een contactmoment hebben waarin zij met gelijkgestemden samen zijn om aandacht te besteden aan het sociaal welbevinden van de kinderen.

4. Signalering

Kleuters:

Als een kind wordt aangemeld op school volgt een intakegesprek met de groepsleerkracht waarin een vragenlijst doorlopen wordt. Uit dit gesprek kan naar voren komen dat dit kind mogelijk een ontwikkelingsvoorsprong heeft. Vanwege de sprongsgewijze ontwikkeling bij kleuters wordt bij hen altijd gesproken van een ontwikkelingsvoorsprong. Na observatie door de groepsleerkracht gedurende de eerste zes weken kan al duidelijk worden of hier rekening mee gehouden moet worden. Er zal regelmatig contact zijn met de ouders over de vorderingen en welbevinden van het kind. In de kleutergroep kan de samenstelling van de kinderen met een ontwikkelingsvoorsprong nogal eens wisselen vanwege de sprongsgewijze ontwikkeling. Als uit het gesprek met ouders en de observaties door de leerkracht vermoed wordt dat een kind een ontwikkelingsvoorsprong heeft wordt de vragenlijst hoogbegaafdheid van het leerlingvolgsysteem KIJK ingevuld en kan de hoogbegaafdheidsspecialist in de klas komen observeren. Ook kan de ouders geadviseerd worden het kind (extern) een intelligentie onderzoek te laten afnemen.

Groepen 3 t/m 8:

Stappenplan:

1. Algemene indruk leerkracht. De leerkracht observeert de leerling en heeft overleg tijdens de leerlingbespreking met de intern begeleider.
2. De groepsleerkracht vult 2x per jaar een quickscan (zie bijlage) in voor de groep. Dit is begin juli (vlak voor de zomervakantie) en in januari. Daaruit komt naar voren welke kinderen in aanmerking komen voor de verrijkingsgroep.
3. Algemene indruk ouders. Drie keer per jaar is er een oudergesprek. Daarnaast kunnen ouders altijd een gesprek bij de leerkracht aanvragen.
4. Didactische gegevens. De resultaten van de CITO toetsen en de tussentijdse toetsen van de methode worden bekeken.
5. Overleg tussen groepsleerkracht en hoogbegaafdheidsspecialist.
6. Eventuele onderzoeken worden bekeken.
7. Kinderen die hoogbegaafd gediagnostiseerd zijn komen altijd in de verrijkingsgroep.

Blijkt uit het stappenplan dat het kind in de verrijkingsgroep komt, dan worden ouders hierover geïnformeerd. Mocht er twijfel zijn bij ouders dan kunnen zij een hooge-begaafdheidsonderzoek laten doen, de kosten zijn dan voor de ouders. Heeft de school een hulpvraag dan vragen zij een onderzoek aan en betalen de kosten.

Kinderen kunnen 2 keer per jaar instromen in de verrijkingsgroep. Na de zomervakantie (september) en na de kerstvakantie (eind januari/ begin februari). Door het volgen van het stappenplan zullen er nog weinig wisselingen plaatsvinden. Ouders en kinderen worden door de leerkracht geïnformeerd.

Als na een periode blijkt dat de leerling niet meer op zijn plaats is in de verrijkingsgroep dan zal er eerst overleg zijn tussen de groepsleerkracht, de leerkracht van de verrijkingsgroep en de hoogbegaafdheidsspecialist. Mogelijk geeft dat nieuwe informatie waarmee alle partijen weer verder kunnen. Soms is het van belang om een gesprek te hebben met de ouders. In dit gesprek zal verslag worden gedaan van de vorderingen van het kind en zal gevraagd worden aan de ouders wat zij als mogelijke reden zien. Na dit gesprek zijn twee mogelijkheden. Er kan worden besloten het kind te laten stoppen met de verrijkingsgroep of er is duidelijke informatie van de ouders gekomen waarmee verder gewerkt kan worden. Deze beslissing wordt altijd door de school genomen in overleg met de ouders.

5. Verrijkingsgroep

Op de Duinoordschool hebben wij een verrijkingsgroep voor de groepen 3 t/m 8. De kinderen in de onderbouw krijgen verrijking in de klas door de eigen leerkracht. Alle leerkrachten krijgen ondersteuning van de hoogbegaafdheidsspecialist.

Werkwijze:

De leerlingen die werken in de verrijkingsgroep gaan daar elke week 1 uur naartoe. Belangrijk is dat zij in contact komen met andere (hoog) begaafde leerlingen. In de verrijkingsklas kunnen leerlingen met hun ontwikkelingsgelijken leren en samenwerken. Vervolgens passen ze het geleerde weer toe in de reguliere groep. Het is belangrijk dat de kinderen uit de plusgroep in de reguliere groep doorwerken aan hun leerpunten en dat de leerkracht daar precies van op de hoogte is.

Doelen:

- Er wordt gewerkt aan de specifieke “problemen” van hoogbegaafden. Deze kinderen moeten leren leren, structureren, plannen en organiseren.
- De kinderen leren in de verrijkingsgroep werken met verrijkingsmaterialen of –opdrachten.
- Kinderen leren kritisch en creatief denken.
- Hoogbegaafde kinderen hebben de neiging zich uitsluitend toe te leggen op de cognitieve aspecten waarvan ze zich zeker voelen. Ze kiezen vaak de makkelijkste weg. De plusklasleerkracht stimuleert ze uitdagingen aan te gaan en begeleidt ze gedurende het proces. De lat wordt hoog gelegd. Kinderen mogen tegen hun grenzen aanlopen.
- De kinderen leren van elkaar en bespreken de problemen die ze ervaren. Ze leren samenwerken en overleggen.
- Kinderen ontmoeten gelijkgestemden.
- Kinderen oefenen met filosoferen.
- Door de positieve beleving van de verrijkingsgroep wordt ook het werk in de reguliere groep door het kind positiever ervaren.

Verrijking in de groepen 1 en 2

In de onderbouwgroepen kunnen open vraagstellingen en extra opdrachten al zorgen voor verrijking. Dit zijn vaak opdrachten die passen bij het al aanwezige ontwikkelingsmateriaal of bij onderwerpen die in de kring besproken worden. In elke klas is een verrijkingskast aanwezig met materiaal dat moeilijker en uitdagend is. Alleen de kinderen met een ontwikkelingsvoorsprong mogen materiaal uit deze kast pakken. In deze kast zitten opdrachten, spellen en ontwikkelingsmateriaal waar de kinderen relatief zelfstandig mee aan de slag kunnen. Soms zijn er kinderen die al in groep 1 of in groep 2 zichzelf hebben leren lezen. Zij mogen dan ook met letters aan de slag. In de klas zijn boekjes aanwezig van de methode Veilig Leren Lezen speciaal voor lezende kleuters. Er is ook een digitaal aanbod. Kinderen kunnen op hun eigen niveau werken in het programma Muiswerk.

Verrijking in de groepen 3 t/m 8

In de midden- en bovenbouw gaan de kinderen 1 keer in de week een uur naar de verrijkingsgroep. Het is vooral belangrijk dat de kinderen samen zijn met gelijkgestemden. Tijdens dat uur zal de verrijkingsleerkracht een kindgesprek voeren met elk kind, zodat er gekeken kan worden naar de doelen van het individuele kind. Daarnaast wordt het verrijkingswerk voor in de klas besproken.

Vragen die gesteld worden:

- Waar loop je tegenaan?
- Wat gaat er goed?
- Wat wil je leren?
- Is het werk uitdagend genoeg?

Het verrijkingswerk zit een map. Deze map is opgebouwd uit verschillende onderdelen.

Opbouw map:

- Stappenplan voor leerling
- Doelen en evaluaties
- Kindgesprek
- Planning voor in de klas
- Opdrachten ruimtelijk inzicht / rekenen
- Taal- / spelling opdrachten
- Smartgames

- Hersenkrakers
- Hogere orde denkopdrachten
- Mijn eigen project
- Eigen inbreng van het kind

Deze map gaat mee naar de klas. In de klas zal de leerkracht aangeven wanneer het kind hier mee aan het werk mag. De reguliere stof die in de klas aangeboden wordt is vaak te makkelijk voor dit kind. De kinderen worden doorgetoetst, zodat de leerkracht weet op welk niveau het kind zit. Het werk wordt gecompact. Er zal gewerkt worden uit een plusschrift. Doordat deze kinderen minder reguliere stof hoeven te maken hebben zij genoeg tijd om uit hun verrijkingsmap te werken. Dit is veel uitdagender en zij zullen het gevoel hebben zich echt in te moeten zetten (leren leren). De kinderen zullen eerst werken uit hun verrijkingsmap en daarna gaan compacten. De leerkracht heeft elke week een kort gesprekje met het kind en bespreekt of het kind hulp nodig heeft.

De verrijkingsleerkracht heeft regelmatig overleg met de groepsleerkracht.

6. Vervroegde doorstroming (versnellen)

Nadenken over vervroegde doorstroming gebeurt niet zomaar. In de meeste gevallen is de eerste aanleiding dat de leerling thuis of op school aangeeft dat hij zich in de klas verveelt omdat het leerstofaanbod te eenvoudig is. De school zal een goed diagnostisch onderzoek verrichten zodat er een goede beslissing genomen kan worden.

Kenmerken van een kind dat zou kunnen versnellen:

- Hoogbegaafd.
- Onvoldoende didactisch geprikkeld om zich verder te kunnen ontwikkelen.
- Het vergroten van de leerstappen heeft er niet voor gezorgd dat de leerling leert reiken naar de zone van de naaste ontwikkeling.
- Er moet sprake zijn van spontane ontwikkeling. Dit zegt iets over het leervermogen en leerbehoefte van het kind.
- Heeft een voorsprong op begrijpend lezen, spelling en rekenen van ten minste 6 tot 12 maanden.
- Het sociaal functioneren. Als een kind zich prettig voelt in de klas en de didactische noodzaak niet heel groot is dan niet versnellen.
- Het zelfbeeld van het kind. Door versnellen leert het kind zich in te zetten, tegen grenzen aan te lopen. De druk kan ook te hoog zijn, dan kan het kind faalangst ontwikkelen.

Het beste moment om te versnellen zijn de groepen 2, 4, 6 of 8 (een van deze groepen overslaan). In deze groepen is veel herhaling. Door het kind een groep te versnellen zal het vaak niet meer op alle gebieden de beste zijn en leert het omgaan met frustraties (als het kind ook een keer een minder hoog cijfer haalt).

De beslissing om te versnellen moet gepaard gaan met verrijking en verdieping, want ook de leerstof in de volgende groep zal snel beheerst worden. Bij de beslissing omtrent versnelling wordt altijd gekeken naar de totale ontwikkeling van het kind. Gelet wordt op de cognitieve ontwikkeling, de werkhouding, de ontwikkeling op motorisch gebied en op sociaal-emotioneel gebied. Bij deze beslissing kan voor de jongere kinderen gebruik gemaakt worden van de Versnellingswenselijkheidlijst, uitgegeven door het Centrum voor Begaafdheidsonderzoek te Nijmegen. Het oudere kind zal eerst doorgetoetst worden, dat betekent dat de Cito toetsen voor de volgende groep zullen worden afgenomen. Dit zal gecoördineerd worden door de

hoogbegaafdheidsspecialist i.z.m de intern begeleider. Er wordt altijd een hoogbegaafdheidsonderzoek gedaan voordat het kind daadwerkelijk kan gaan versnellen. De uitslag van het onderzoek wordt besproken met de ouders, de groepsleerkracht, de intern begeleider en de hoogbegaafdheidsspecialist. De school neemt uiteindelijk de beslissing of versnellen wenselijk is. Ouders kunnen vervroegde doorstroming niet afdwingen mits de school kan aantonen de beslissingsprocedure zorgvuldig en met het belang van het kind voor ogen te hebben doorlopen.

7. Leerlijnen

De ontwikkeling van alle leerlingen wordt gevolgd met het CITO leerlingvolgsysteem. Er zijn twee leerlijnen.

Eerste leerlijn:

- Zijn de begaafde leerlingen zonder grote didactische voorsprong.

Deze leerling doet mee met belangrijke instructiemomenten. Er wordt 25 tot 50 % oefenstof geschraapt. In de tijd die door compacten vrijkomt gaat de leerling aan de slag met verrijkingsmateriaal.

Tweede leerlijn:

- Zijn de begaafde leerlingen bij wie een ruime didactische voorsprong is geconstateerd.
- Zijn de hoogbegaafde leerlingen.
- Zijn de hoogbegaafde leerlingen die vervroegd zijn doorgestroomd naar een hoger leerstofjaarniveau.

Deze leerling volgt alleen de instructie bij nieuwe elementen in de leerstof. Van de oefenstof wordt 50 tot 75% geschraapt. In de tijd die door compacten vrijkomt gaat de leerling aan de slag met verrijkingsmateriaal.

Compacten:

Compacten is het zodanig verzorgen van aanpassingen in de reguliere lesstof uit de methode dat de leerstappen vergroot worden. Onnodige oefening en herhalingen worden verwijderd zodat de leerling in minder lestijd dan gebruikelijk toch de einddoelen van het leerjaar kan behalen.

Verrijken:

Bij het aanbieden van verrijkingsstof is altijd uitleg, begeleiding en controle nodig. Verrijking is geen extra. Het is onderdeel van het reguliere programma van het hoogbegaafde kind en moet ook op die manier worden ingepland in het dagprogramma. Het is belangrijk dat verrijkingsstof wordt aangeboden in de tijd die vrijkomt door het compacten van leerstof. Verrijking is nodig als de hoogbegaafde leerling extra uitdaging nodig heeft gezien zijn prestaties en/of tijd over heeft en/of onderpresteert.

Verrijken kan onderscheiden worden in verdiepen (er wordt dieper op de stof ingegaan, kan binnen de eigen groep) en verbreden (uitbreiden van het reguliere stof, wordt in de verrijkingsgroep aangeboden).

Goed verrijkingsmateriaal voldoet aan de volgende kenmerken:

- Het daagt uit en doet een beroep op de creativiteit
- Het bevat veel open opdrachten

- Het heeft een hoog abstractieniveau en een hoge mate van complexiteit
- Het moet meerwaarde hebben t.o.v. de reguliere lesstof
- Het stimuleert een onderzoekende houding
- Het doet een beroep op zelfstandigheid
- Het nodigt uit tot reflectie
- Het doet een beroep op metacognitieve vaardigheden
- Het lokt interactie uit.

Op de Duinoordschool bieden wij zowel compacten als verrijken aan. De tijd in het lesprogramma die vrijkomt door compacten wordt opgevuld met verrijkingsstof, zodat de leerling niet vooruitloopt met de leerstof en ook wordt aangesproken op zijn cognitieve mogelijkheden.

8. Bijzondere leerlingzorg

Hoogbegaafde kinderen kunnen denklui zijn en kunnen daardoor gaan onderpresteren. Ze zijn koplopers, maar willen dit helemaal niet zijn. Vaak omdat ze dan alleen zijn op hun niveau.

Deze kinderen zijn te herkennen aan:

- Een slecht zelfbeeld
- Een zeer hoog IQ
- Schoolresultaten vertonen een dalende lijn
- Slechte werkgewoonten
- Slechte concentratie
- Gebrek aan inspanning
- Intense belangstelling voor een bepaald vak
- Vaak onafgemaakt werk
- Een afkeer van het maken van testen
- Sociale problemen
- Maken geen eigen keuzes meer

Een kind kan op 3 manieren onderpresteren:

1. Onder het eigen niveau, maar boven het niveau van de klas.
2. Onder het eigen niveau, maar op het gemiddelde niveau van de klas.
3. Onder het eigen niveau en onder het gemiddelde niveau van de klas.

Het is van belang dat de leerkracht zeer goed naar deze leerlingen kijkt.

De leerkracht kan een hoogbegaafd kind helpen om van onderpresteren af te komen door te:

- Zorgen voor een veilige omgeving.
- Ervoor te zorgen dat het kind zich op school geaccepteerd voelt.
- Zorgen voor een open houding tegenover het kind.
- Zoeken naar de knelpunten in de lesstof. Eventueel doortoetsen.
- Ervoor zorgen dat het kind uitdagende leerstof aangeboden krijgt.
- Ervoor zorgen dat het kind leerstof aangeboden krijgt die aansluit bij zijn ontwikkeling.